

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

שרותי בריאות הציבור
שרות המזון הארצי
Public Health Services – Food Control Services

ט' בניסן, התשפ"ב
10/04/2022
518833122
עדכון 31.5.22

מדוע מוצע להשאיר את הרשמיות של ת"י 191 שמן זית?

1. בטיחות מזון- החשיבות של ת"י 191 שמן זית מבחינת בטיחות מזון

ביטול הסרת הרשמיות מת"י 191 שמן זית אל מול החקיקה והתקנים הקיימים ברמה הבין לאומית והלאומית בעולם (ר' סעיף 2), כגון של האיחוד האירופי, תפתח פתח לשווק בישראל שמנים נחותים, אשר אסורה כניסתם למדינות מתוקנות, כגון שמנים מזויפים (שמן צמחי אחר או תערובת), ומכירת שמני זית מזוככים בסימון של שמן זית משובח (הונאה). במילים אחרות, התחום ייפרץ ויופקר, אם ייווצר ואקום בישראל, כשמדינות האיחוד האירופי ומדינות מפותחות אחרות ידרשו עמידה בתקן, וישראל תקבל סחורה ירודה ונחותה, ואף מסוכנת לעיתים.

מקרה מסוכן ידוע של זיוף שמן זית גרם ב-1981 לתמותה רבה בספרד (כ-300 איש):

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1240833/>

קשה להאמין שמישהו ירצה לקחת על אחריותו סכנה כזאת, כאשר במדינות המפותחות קיימת רגולציה וחקיקה בעניין, ובישראל מנגד יוצר ואקום ללא דרישות חקיקה בעניין. בהקשר זה נציין כי לשירות המזון היו הצלחות בהוצאת זייפנים מדרכי השיווק בזכות התמדה בעבודת הפיקוח. ביטול רשמיות התקן ייתן אפשרות לאותם זייפנים "לחזור למשחק" ולאיים על בריאות הציבור.

בנוסף, צריכת שמן הזית מייצור עצמי בחברה הערבית גורמת לתמריץ גדול לזייפנים למכור שמנים מזויפים כמקוריים. ללא תקן רשמי (חקיקה) לא יתאפשר פיקוח על מניעת זיופים מתוך מוטיבציה כלכלית, זיופים העלולים להיות במקרים מסוימים מסוכנים.

התקן לשמן זית כולל דרישות לעמידה במדדים כימיים ופיזיקליים שונים כגון פרופיל חומצות שומן ופרופיל סטרולים, המסייעים להבחין בין שמן זית לשמן מזויף, ומדדים המבחינים בין שמן כתי לבין שמן מזוכך. בנוסף, כמקובל בעולם ישנן גם דרישות אורגנולפטיות (הערכה חושית).

בישראל עדיין יש זיוף שמני זית בשמנים צמחיים אחרים, על כן שמירת רשמיות התקן מותירה בידינו כלי חשוב לפיקוח ואכיפה על מוצרים לא תקינים ולעיתים לא בטוחים. בהקשר זה יצוין כי בעשר השנים האחרונות ויותר ההרשעה היחידה שנסתיימה במאסר בפועל הייתה של מקרה בו מעורב זיוף שמן זית ("תיק אזרד 2013"):

<https://posta.co.il/article/2013-06-24-07-11-52/>

זיופים קיימים גם במדינות ארופאיות כגון באמצעות הוספת חומצה אולאית, חומצה ציטרית, כלורופיל לצביעה ומהלכים מעבדתיים לחיקוי פרופיל חומצות השומן של שמן זית.

**Food Control Services
Ministry of Health**
P.O.B 20301 Tel-Aviv 61203
Call.habriut@moh.health.gov.il
Tel *5400 Fax: 02-5655969

**שירות המזון הארצי
משרד הבריאות**
ת.ד. 20301 תל אביב 61203
Call.habriut@moh.health.gov.i
טל: *5400 פקס: 02-5655969

**משרד
הבריאות**
לחיים בריאים יותר

שרותי בריאות הציבור
שרות המזון הארצי
Public Health Services – Food Control Services

בשל חשיבות ענף שמן הזית הקים משרד הבריאות צוות טעימה/ אורגנולפטיקה, שכן מדובר בתקן בין לאומי ייחודי הכולל גם דרישות אורגנולפטיות. כלומר, מדובר בבדיקת טעם וריח ייחודית לשמן זית שאיננה מנת חלקם של מוצרי מזון אחרים, והיא מעוגנת כדרישה חקיקתית הן באיחוד האירופי והן בישראל כיום. דוגמה חשובה בהקשר זה הינו מצב שבו החמיצות עולה 3.3% (מבוטא כחומצה אולאית) ודרגת הפגם האורגנולפטי עולה על 6. מצב זה מצביע על שמן שאיננו ראוי למאכל אדם! בנוסף, קלקול של שמן זית איננו מוכר לאדם הסביר, וזאת להבדיל מגבינה או חלב מקולקלים, למשל.

כמו כן, שמן זית כתית מעולה נתפס כמזון בריאות וכחלק מהדיאטה הים-תיכונית. הסרת רשמיות התקן לא תאפשר הפרדה בין שמן מזוכך לבין שמן כתית מעולה, ויטעה את הציבור לצורך שמנים תעשייתיים כשמני בריאות.

מבחינה תזונתית העמדה הרשמית בישראל ובמדינות נוספות הינה כי שמן זית מאפיין את הדיאטה הים-תיכונית הבריאה, ופגיעה במעמד התקן הישראלי עלולה לפגוע גם בהיבט בריאותי-תזונתי זה.

שמן גפת-זית

בזכות התקן ניתן להבחין אנליטית בין שמן זית לשמן גפת-זית (מהשאריות של הזיתים), שהינו לעיתים אינו ראוי למאכל אדם אלא מיועד למאור, כפי שקרה בישראל בשנת 2011 ופורסם לציבור על ידי משרדנו:

https://www.health.gov.il/NewsAndEvents/SpokemanMessages/Pages/27092012_3.aspx

ערך מוסף נוסף לשמירת רשמיות התקן לשמן זית ת"י 191 הוא: חלק ניכר משמן הזית המיוצר בישראל הינו מזן "סורי" ומיוצר במטעים מסורתיים בגליל. ביטול רשמיות התקן עלול לגרום להגדלת הזיופים, ויפגע ביכולת הציבור להבדיל בין שמן מקורי (אותנטי) לבין שמן מזויף.

הסרת רשמיות מהתקן הישראלי לשמן זית תגרור הוצאה של ישראל מארגון הזית העולמי (IOC), והדבר יקשה על יצרני שמן לבחון את עצמם ביחס לסטנדרט העולמי ולהמשיך לקבל מידע חיוני, כולל על התמודדות עם מחלות ומזיקים.

ויש גם להוסיף, לזית ולשמן הזית במסורת היהודית יש מקום של כבוד- זית הינו משבעת המינים, שימוש למשיחת מלכים וכו'.

2. האם קיימת חקיקה מקבילה במדינות מפותחות?

2.1 האיחוד האירופי:

2.1.1

Food Control Services

Ministry of Health

P.O.B 20301 Tel-Aviv 61203

Call.habriut@moh.health.gov.il

Tel *5400 Fax: 02-5655969

שירות המזון הארצי

משרד הבריאות

ת.ד. 20301 תל אביב 61203

Call.habriut@moh.health.gov.i

טל: *5400 פקס: 02-5655969

שרותי בריאות הציבור
שרות המזון הארצי
Public Health Services – Food Control Services

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

COMMISSION REGULATION (EEC) No 2568/91
of 11 July 1991
on the characteristics of olive oil and olive-residue oil and on the relevant methods of analysis
בתקנה זו בסעיף 2a, למשל, אף מוזכרת המתודולוגיה של ניתוח סיכונים בהקשר של ביצוע הבדיקות
להתאמת שמן זית לדרישות התקנה:

Article 2a

1. For the purpose of this Article, 'olive oil marketed' means total quantity of olive oil and olive pomace oil of a relevant Member State that is consumed in that Member State or exported from that Member State.
2. Member States shall ensure that conformity checks are carried out selectively, based on a risk analysis, and with appropriate frequency, so as to ensure that the olive oil marketed is consistent with the category declared.

2.1.2

COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 29/2012
of 13 January 2012
on marketing standards for olive oil
(codification)

2.2 קודקס אלימנטריוס Codex Alimentarius

STANDARD FOR OLIVE OILS AND OLIVE POMACE OILS
CXS 33-1981

2.3

התקן הבין לאומי של מועצת הזית הבין-לאומית:
TRADE STANDARD APPLYING TO OLIVE OILS AND OLIVE POMECE OILS,
COI/T.15/NC No 3/Rev. 17 November 2021

שי חן, M.Sc. | מתאם פיקוח ארצי
שירות המזון ארצי

Shay Chen, M.Sc.
National Inspection Coordinator
Food Control service
Public Health Services
Ministry of Health

Food Control Services
Ministry of Health
P.O.B 20301 Tel-Aviv 61203
Call.habriut@moh.health.gov.il
Tel *5400 Fax: 02-5655969

שירות המזון הארצי
משרד הבריאות
ת.ד. 20301 תל אביב 61203
Call.habriut@moh.health.gov.i
טל: *5400 פקס: 02-5655969